דאטע: ....21.10.96......

... פון
... און זשורנאליסטן פאראיין
...-אביב.

...עס איך אנצונעמען מיך אלס מיטגליד אין פאראיין פון ...
...ער אין ישראל.

...ווענדונג לייג איך ביי, אין הסכם מיט אייער סטאטוט,
צוויי רעקאמענדאציעס פון פאראיין-חברים.

מיט כבוד,

..[illegible]..
אונטערשריפט.

אדרעס: [illegible] 24 [illegible]
...49350...

פראגע - בויגן
(אויספילן דייטלעך)

1. פאמיליע און נאמען (אין יידיש) [illegible]
2. ליטעראַרישער פסעוודאנים ....
3. געבוירן אין יאר 1921 אין .... (לאנד און שטאט)
4. עולה געווען קיין ישראל אין יאר 1949 [illegible] — טל׳ 03/9307694 —
5. געגויער אדרעס אין ישראל [illegible] 24
6. באשעפטיקונג אין ישראל [illegible] 32 [illegible]
7. מיטארבעט אין זשורנאלן און צייטונגען (אין אויסלאנד און אין ישראל)
....
....
8. ארויסגעגעבן ביכער [illegible]
9. קורצע אויטאביאגראפיע: [illegible]

באשלוס פון דער פארוואלטונג

די ווענדונג איז באהאנדלט געווארן דעם ....
און ס'איז באשלאסן געווארן ....
....

יידישער שרייבער-פאַראיין אין ישראל — לייוויק-הויז

ארכיוו פון דער יידיש-ליטעראַטור אין ישראל

תל-אביב, רח' דב הוז 30 ● פאָסט-קעסטל 11100 ● טעלעפאָן 231830

פרעגבויגן*)

1. פאַמיליע- און פערזענלעכער נאָמען מאיערקעוויטש אברהם
Abraham Majerkiewicz
(סיי מיט יידישע און סיי מיט לאַטיינישע אותיות)

2. אין פאַל דער פאַמיליען-נאָמען איז געענדערט, אַנגעבן דעם פריערדיקן
(סיי מיט יידישע און סיי מיט לאַטיינישע אותיות)

3. שרייבער-נאָמען (הויפּט-פסעוודאָנים)

4. נעמען פון די עלטערן און פאַמיליען-נאָמען פון דער מוטער חיים-ישראל. רייזע-הינדע ביאַליק

5. דאַטע פון געבוירן: טאָג 15 חודש אָקטאָבער יאָר 1921
(ווערליק דעם אַלגעמיינעם קאַלענדאַר)
טאָג חודש חשון יאָר
(ווערליק דעם יידישן קאַלענדאַר)

6. אָרט פון געבוירן: שטאָט וואַרשע לאַנד פּוילן

7. פולער אַקטועלער אַדרעס פתח-תקווה רחוב-חיים 24 טעלעפאָן 9304694

8. אַקטועלע פּראָפעסיע, אָדער פרנסה-געביט אויסער שרייבשטעלעריי פענסיאָנער פון קרן באַנק לאומי-[illegible]

9. משפחה-שטאַנד פאַרהייראַט. צוויי זין נאָמען פון דער פרוי לאה-מרים וואַלטער
נעמען פון די קינדער חיים. יוסף. אברהם

10. ווען עולה געווען אין לאַנד אַריין און פון וואַנען פון פראַנקרייך, פּאַריז. יולי 1949

11. בילדונג צוויי קלאַסן אין מדרשה.

12. אַקאַדעמישע טיטלען

13. מיטגלידערשאַפט אין פראַטערנאַלע, פּראָפעסיאָנעלע און אַנדערע אָרגאַניזאַציעס הסתדרות

14. ווען און וווּ דעביוטירט 1990 אין פתח-תקווה
(אָנגעבן די דאַטע און דעם מקור)

15. אַרויסגעגעבענע ביכער דער וואַלד פון [illegible], [illegible] וועגן מלחמה,
[illegible] (אַלע די [illegible] פון [illegible] זיינען
(אָנגעבן די נעמען פון די ביכער, ווען דערשינען און אין וועלכע פאַרלאַגן. ביי מערערע ביכער — ביילייגן אַ באַזונדער ביבליאָגראַפישע רשימה)
ישראל-בוך. ורבין-גילון [illegible] (אין דער רעדאַקציע)

*) שרייבן ווי מעגלעך דייטלעך; די לאַטיינישע אותיות שרייבן מיט אָנהייב-אותיות (ווערסאַליק).

16. אין וועלכע צייטונגען און צייטשריפטן זיך באַטייליקט? לעצטע נייעס. נייע צייטונג. צוקונפט
די פען.

17. אין וועלכן כאַראַקטער זיך באַטייליקט אין צייטונגען און אין צייטשריפטן? אין פראגמענטן פון מוזיק
ביכער, ווי אויך פראזע פאר לייענער
(סטאַבילער מיטאַרבעטער, אָדער ביישטייערער)

18. אויב פאַרעפנטלעכט אַרבעטן אונטער פאַרשיידענע פסעוודאָנימען — אונטער וועלכע?

19. אויב רעדאַגירט ביכער, צייטונגען, זשורנאַלן — וועלכע און ווען?

20. אויב באַקומען ליטעראַטור־ אָדער אַנדערע פּרייזן — וועלכע און ווען?

21. אויב געשריבן אין אַנדערע שפּראַכן אויסער יידיש — אין וועלכע?

22. וועלכע אַרבעטן האָט איר נישט אַרויסגעגעבענע אין דרוק? נומער 1. דערציילונגען פון סיפור, אויך
לעקטור אבער. 2. אויפן וועג צום צווייטן לעבן. א נאוועלע
(אויסרעכענען די אַרבעטן און זייערע מחברים)
דערציילונג ל.נ.״

23. האָט איר איבערגעזעצט אויף יידיש פון אַנדערע שפּראַכן?

24. זענען אייערע אַרבעטן איבערזעצט געוואָרן אין אַנדערע שפּראַכן — אין וועלכע און דורך וועמען? פון ווערק אַלע 1.
העברעאיש. דער עולם פון ביבליא[ו] ... חיים גראדע (מתי וועגעט
אויך די ... פון ... אויך
(אויסרעכענען וועלכע אַרבעטן)
מאור כולם. רונה ... (צרן) ... מחמה

25. צי האָט איר ביבליאָגראַפישע מאַטעריאַלן וועגן אייערע אַרבעטן? וועגן אַלע, וועגן אַ טייל — וועלכע?

26. צי לייגט איר ביי צו דעם בויגן ביבליאָגראַפישע מאַטעריאַלן?

27. אין וועלכע לעקסיקאָנען, ביבליאָגראַפישע ווערק און אַנדערע איז וועגן אייך געשריבן געוואָרן און דורך וועמען? דורך
חיים גראדע אין ישראל שלומה. דורך יעקב שוואַרצנער אין בוך נאָכן ...

28. געפינען זיך ביי אייך מאַטעריאַלן פון אַרכיוואַלן ווערט וועגן אַנדערע יידישע שרייבער (בריוו, כתב־ידן א״א)?

29. זענט איר גרייט די אויבנדיקע מאַטעריאַלן איבערגעבן אין אונדזער אַרכיוו (עווענטועל צו קאָפּירן)? גרויס אויסער ...

מיר בעטן ביילייגן אַ קורצע אויטאָביאָגראַפיע און עטלעכע פאָטאָס פון פאַרשיידענע תקופות.

אָרט תל־אביב דאַטע 25/10/96

מאלארקאוויץ אברהם
אונטערשריפט

משה אהרן מאנקעוויטש, פ״ת

29.10.96

איך בין געבוירן געווארן ביי א טאטן א שניידער.געלערנט אין פארשידענע חדרים;אויך אין אזעלכע וו מען האט געלערנט אלגעמיינע קעגנשטאנדן. מיט דרייצן יאר אנגעהויבן ארבעטן.אריינגעטרעטן אין א חלוצישע יוגנט באוועגונג ווי אויך אין לעדער פאראיין. א ביסל אין א שפעטערדיקע צייט אנגעהויבן שרייבן א טאגבוך,אפהאנדלונגען וועגן געלייענטע ביכער געזעענע טעאטער פיעסן און קורצע דערציילונגען.די מלחמה האט איבערגעריסן א שיינעם חלום.

איבערגעלעבט די וואכיקע באמבארדירונג,עטלעכע מאנאטן אונטער דער דייטשישער אקופאציע.דורכגעמאכט דעם בישט לייכטן וועג קיין ראטן=פארבאנד ביזן דערזען זיך אין אווייטן פארווארפענעם פלאץ אין די צפונדיקע טייגעס.אין 1946 צוריק אין פוילן,שטשעטשין קעלצער פראגראם דייטשלאנד,פראנקרייך,און אין 1949 אנגעקומען קיין ישראל.

געארבעט אין פרדס איינסטעלאטאר און איבער דרייסיק יאר געווען א תפסן.פון צייט צו צייט געמאכט פארשידענע פארצייכענונגען און געשרי=בן אויף אקטועלע טעמעס,וועלכע האב זיי צוליב פארשידענע סיבות נישט ארויסגעגעבן.

ארויסגייענדיק אין זעכציק יאריקן עלטער אויף פענסיע,האט זיך אין מיר אויפגעוועקט דער אלטער טרוים צום שרייבן.ביז איצט האב איך ארויסגעגעבן פאלגענדע ביכער:

דער קוידי פון די פאבי דאשא. רעדאגירט פון שארגעל,

חדר יוגנט מלחמה,רעדאגירט פון יעקב שופט.

ביידע ביכער זענען איבערגעזעצט געווארן אויף העברעאיש.

נאך א בוך,אין די""כוואלעס פון יענע זיבן יאר" איז ארויס אויף העברעאיש,אבער די די יידישע ווערסיע געפינט זיך אין דער רעדאקציע.

נאך צוויי ביכער,וועלכע געפינען זיך שוין אין געדרוקטע מאנוסקריפן און ווארטן אויף זייער רייע.

"א יאר אין דער רויטע ארמיי=דערציילונגען פון סיביר.

אויפן וועג צום צוגעזאגטן לאנד.

וועגן אברהם מאירקאוויטש.

די פאני זאשיא דערציילט...

עס ליגט פאר מיר א בוך פון א נייעם, אומבאקאנטן מחבר, וואס זיין נאמען איז אברהם [=מאירקעוויטש], א ייד, אן ארץ־ישראלדיקער, און דער טיטל פון דעם בוך איז „דער ווידוי פון פאני זאשיא". איז שוין דער טיטל דערוועקט ביי אונדז נייגעריקייט: פאני זאשיא איז דאך אן עכט פוילישער נאמען, אוודאי א קריסטלעכע הארגטע, ווי קומט זי צו א היגן ייד? דערוויסן מיר זיך באלד פון אנהייב, אז די דערציילונגען (צוויי דערציילונגען) האט געשריבן א ייד וועמענס שפורן עס זענען פארבליבן דארט, אויף דער פוילישער ערד פון פאר דעם יידן־אומקום, און איז געקניפט און געבונדן מיט דעם פארלויף פון יענע בלוטיקע געשעענישן. און מיר לייענען דאס בוך מיט נייגער.

פאר אונדזערע גייסטיקע אויגן שפרייט זיך אויס א פאנאראמע פון יידישן וויי און בלוטיקן גורל. מיר דערזען פאר זיך דאס שוידערלעך־באקאנטע בילד, וואס איז שוין אזויפיל באשריבן און באמאלט געווארן, פון דער נאציִשער אינוואזיע, פון לויפן קיין מזרח, פון פאלן ביים לויפן, פון פארלירן אייגענע, נאענטע.

אייגס איז אבער קלאר: יעדער דערציילונג באשטימט אליין איר ליטעראַרישן קיום און ווערט. איינע פון די קריטעריעס וואס דינט אונדז אפצושאצן א דערציילונג, נאוועלע, ראמאן, איז דער צוטרוי וואס דער דערציילער געווינט ביי אונדז מיט זיין ארט שרייבן. אויך א פיקציע ווערט דורך דעם לייענער אזוי אויפגענומען. דאס הייסט, אז אויך אן אויסגעפאנטאזירטע דערציילונג דארף געשריבן ווערן ליטעראריש רייך און לייטיש, כדי צו שאפן ביים לייענער די אילוזיע אז עס האנדלט זיך אין א מעשה שהיה.

איז וואס שייך דער ערשטער דערציילונג פון אט דעם בוך, אין אירע בידע צוויי טיילן, איבערוועגן די צוגעטראכטע, פיקטיווע עלעמענטן דאס רעאלע, גאר דאך ,געווינט זי אונדזער צוטרוי, מחמת דאס .דערציילטע איז פארانקערט אינעם רעאלן — צייט, ארט, עוועלשאפטלעכע אטמאספער: אין קריסטלעכן פוילן, בשעת דער היטלערישער אקופאציע און נאך איר. די צווייטע דערציילונג איז שוין געשריבן אין ערשטער פערזאן — דער שרייבער דערציילט וועגן זיך — און איז א שוידערלעך־רעאלע איבערלעבונג, וואס האט אויפגעטויכט פון זיין יוירנדיקן זכרון.

אויב מיר זאלן זיך אפשטעלן אויף יעדער דערציילונג באזונדער, דארף געזאגט ווערן, אז די ערשטע דערציילונג איז אייגנארטיק אין איר סטרוקטור. זי איז געשריבן אין אן *עפיסטאלארישן* בריוויקן זשאנער. איר כאראקטעריסטישער קען־צייכן איז דער בריוו צוזאמען מיט דער ווידוי. עס דארף אויך ווערן באצייכנט אז אונדזער מחבר באניצט זיך מיט די צופאלן, ווי מיט א ליטערארישן עלעמענט. מיט די צופאלן פארבינדט ער דאס פיקטיווע מיטן רעאלן, דעם עבר מיט דער קעגנווארט. איינער, א געוויסער דאקטער ק. באזוכט זיין טאכטער אין ישראל, באגעגנט זיך צופעליק מיטן שרייבער — דער ערשטער צופאל, דער צווייטער: די באגעגעניש פון דער פאני זאשיא מיט דעם זעלבן דאקטער ק. אין א ווארשעווער מלוכה־אמט, ווו זי ארבעט, ווייל זי הערט אים ארויסרעדן א נאמען וואס איז איר אייגן און טייער... קומען דא איר ווידוי מיטן בריוו און בילדן, צוזאמען מיט דער נאראציע, די דאזיקע דערציילונג. איר „בריוו" באקומט א דימענסיע פון א בוך, אין וועלכן עס ווערט דערציילט אירע פערזענלעכע איבערלעבונגען, די יוגנטלעכע הייסע ליבע, די הארציקע פארוויילונגען מיט איר געליבטן אברש און אירע עמאציאנעלע אויסברויזונגען. ווייטער קומט דער טיפער פיין פון זייער צעשיידונג, פון איר בלייבן עלנט און אליין, איר דראמאטישער געראנגל פארן בלויזן לעבן אינעם נאצי־אקופירטן פוילן, איר ביסלעכווייז נאכגעבן דעם לעבנסווילן, ווו מיט איר גאנצן צוגעבונדן זיין מיט איר יידישן פאלק, צום זכר פון אירע אומגעבראכטע עלטערן און צום ערשטן אומפארגעסלעכן געליבטן — גיט זי זיך אונטער און גייט איבער אינעם ליבעגרויש פונעם אינטעליגענטן, אנטי־נאצישן יונגן פאליאק, שמדט זיך, האט מיט אים חתונה. ווערט א מאמע און א באבע פון גויים, פאליאקן. געזעגנען מיר אין איר „בריוו", דעם געשריבענעם פון אונדזער מחבר, אזא אויפקלערונג: „אזוי ארום, אז ווען איך שרייב צו דיר די דאזיקע שורות, בין איך א מאמע פון צוויי דערוואקסענע קינדער און א באבע פון אייניקלעך. דאס פריערדיקע ווייסטו דאך פון מיין זייער לאנגן בריוו, וואס איז איינגעראמטן פארוואנדלט געווארן אין א כמור־בוך" (ז' 136).

לייענט זיך דער „כמור־בוך" ווי א רעאליסטישער ראמאן. די שילדערונג פארמאגט אין זיך וויכטיקע ליטעראַרישע פיגמענטן, וועלכע ציען זייער פארביקייט פון יידישן גורל, פון יידישן חורבן. מיר האבן פאר זיך א דראמאטישן פארלויף פון א לעבן פון א יונגער יידישער טאכטער, מיט זכרונות און טראדיציע פון א יידיש לעבן, א נשמהדיקצעריסענע און עלנטע־פארלאזטע, וואס דעצידירט ביי גרויסע וואקלונגען, צו בלייבן לעבן. כ'וואלט שיער זאגן: א נייער פארעם פון א הייגטצייטיקן מאראנענטום.

דאכט זיך אז מיר האבן נישט קיין ענלעכע דערציילונג פון אזא זשאנער, אין אונדזער יידישער חורבן־ליטעראטור. זי טיילט זיך אויך אויס מיט דעם וואס דער מחבר אליין, דערציילנדיק די ווידוי פון א צווייטער פערזאן, דערציילט אויך זיין אייגן וואגל־און פיין־לעבן.

אין דער צווייטער דערציילונג — „דער טיילער פון ברויט" — וועלכע איז רעאליסטיש אין תוכן, דערהייבט זיך אברהם מאירקעוויטש צו ליטעראַרישע מדרגות. מיט זיין יוירנדיקן זכרון, וואס האט איינגעזאפט אין זיך זיינע פערזענלעכע איבערלעבונגען ווי א זעלנער אין דער רויטער ארמיי, האט ער ארויסגעברענגט א קרעפטיקע דערציילונג, אין וועלכער ער אליין איז די צענטראלע פיגור. ער האט דא אויסגעפענט א שפארע פאר זיינע קאנדענסירטע עמאציעס, כדי זיי צו ברענגען צו א מענטשלעך אויג און הארץ.

דער אויפגאב צוצעטיילן גענוי און פינקטלעך *דאס פיצל ארעמע ברויט צו די אויסגעהונגערטע זעלנער פון זיין אייניי*הייט, פון וועמענס אויגן *דער הונגער* שרייט בקולי קולות בעת אונדזער דערציילער קען צו־גוט זיינע מיט־עסערס, און ווייסט אז דא קאן פארגאסן ווערן בלוט, אויב ס'וועט זיך עמעצן אויסדוכטן אז דער פארטייל איז נישט קיין ריכטיקער. פאלט גראד אויס אויף אים, אויף דעם ייד, צו זיין דער גורלדיקער פארטיילער. ער ווייסט דאך און זעט דעם ברויזנדיקן צארן פון די הונגעריקע זעלנער און ווייסט, אז דער מינדסטער טעות קאן זיך ענדיקן טראגיש. אבער בדלית ברירה שטייט ער פארן נסיון. מ'דארף נישט זיין קיין גרויסער פארשטייער כדי אויפצוכאפן ווי קריטיש עס איז זיך צו געפינען אין אזא סיטואציע. איז אט די קורצע דערציילונג טיף און ברייט אין סוזשעט און קינסטלעריש אין דער פארעם.

אברהם מאירקעוויטש, דעביוטירט דא מיט די צוויי דערציילונגען ביי זיין בכבודיקן עלטער. עס קומט אים א ברכה וואס זאל אים דערמוטיקן צו ווייטערע יצירות.

די טאָכטער פון אַ רב

פראַגמענט פון בוך "חדר, יוגנט, מלחמה"

■ פון אברהם מאירקעוויטש

קורץ וועגן דעם מחבר

מיר שטעלן דאָ פאָר אַ פראַגמענט פונעם בוך "חדר, יוגנט, מלחמה", וועלכן דער מחבר, אברהם מאירקעוויטש (פסעודאָנים אין העברעישע אויסגאַבעס ירון גולן) האָט מיט אַ פיר חדשים צוריק אַרויסגעגעבן אין דער איבערזעצונג אויף עברית און גרייט איצט דעם אָריגינעלן כּתב־יד אַרויסצוגעבן אין ייִדיש.

ביז איצט האָט דער מחבר, מיט עטלעכע יאָר צוריק, אַרויסגעגעבן אין ייִדיש און דערנאָך אין עברית אַ בוך "דער וידוי פון פּאַני זאָסיאַ" (פאַרלאַג "ישראל־בוך"). אברהם מאיר[קעוו]יטש שטאַמט פון וואַרשע; אין משך פון 32 יאָר געוו[illegible] בוי־אַרבעטער. בעת דער 2טער וועלט־מלחמה 3 מאָנאַ[טן] געווען אונטער דער דייטשער אָקופּאַציע, אַנטלאָפן אין ראַטנפאַרבאַנד, אַ יאָר געקעמפט אין די רייען פון דער רויטער אַרמיי, אָבער נאָכדעם, אַלס פּוילישער ייִד געווען פאַרשיקט אין אַ לאַגער פונעם סטאַלין־רעזשים.

וווינט אין מדינת ישראל פון יאָר 1949.

אינעם בוך "חדר, יוגנט, מלחמה" פירט אונדז דער מחבר איבער די ייִדישע גאַסן און הויפן פון דער פאַר־מלחמהדיקער וואַרשע און דערציילט עפּיזאָדן פונעם דאָרטיקן לעבן. ■

אין אַ גרויסן הויף אויף דער וואָ־לינסקע גאַס [illegible] זיך געשטאַנען אַן אָפּגעזונדערטע הייזקע. אין דער דאָזיקער הייזקע האָט זיך אַריינ־געקליבן אַ שאַנדהויז. די איינ־וווינער פון הויז דערנעבן, פּשוטע און ערלעכע אַרבעטסזאַמע ייִדן האָבן אַלץ געטון, כּדי דאָס הייזל צו באַזייטיקן. אָבער אָן דערפאָלג.

אין אויפטרייסלונג און אַ גורם צו אַ גרעסערן בונט איז פאָרגע־קומען אין הויז צוליב אַ טראַ־געדיע, וואָס די איינוווינער פון הויז האָבן בייגעוווינט לעבן דעם שאַנדהויס פון רבקה די "צדקת".

ווי כמעט יעדן זומער, בין איך אויך דאָס יאָר, געפאָרן קיין וואָלין צו מיינע זיידעס און באָבעס. ווען איך האָב זיך אומגעקערט אויף יום־טובים אהיים, האָט מיר מיין שוועסטער שיינדל, וואָס פלעגט מיר מיטטיילן וועגן אַלץ, וואָס עס איז זיך פאַרלאָפן במשך פון דער צייט אין דער היים און אין אונדזער הויף, געהאַט צו דער־ציילן וועגן אַן אויפטרייסלענ־דיקער דראַמע; די דראַמע האָט זיך אָפּגעשפּילט אין הויף, און אונדזער ערלעכער פאָטער האָט אין איר געשפּילט אַ געוויסע ראָלע...

"סיפורה של זושה" תם, אך לא נשלם!

מאת סודי בורשטיין

אברהם מאירקביץ', פתח תקוואי ניצול השואה שאיבד משפחתו ואהובתו בשואה, כתב ספר בו משחזר חייה של אהובתו זושה מרגע שנותק ביניהם הקשר.

בימים אלה יצא הספר לאור ושתי "זושות" טוענות כי הן "זושה האמיתית".

★★★

"וידוייה של פאני זאשא" הינו בעצם ספר שכתיבתו הוותה קתארזיס לכותבו, ם מאירקביץ', בן ה-70, ניצול השואה, שנפרד מאהובתו בגיל 18, כאשר החליט לברוח מוורשה לאור המאורעות והזוועות שאירעו בפולין על ידי הנאצים.

זושה פוקל היתה נערה חיננית ובעלת קסם אישי בת 16-1/2, כשפגש אותה והתאהב בה אברהם מאירקביץ', נער יהודי, אינדיבידואליסט, סופר מגירה, ופעיל בתנועות נוער ציוניות בוורשה. למרות גילם הצעיר, התאהבו שני הצעירים עמוקות.

"כששמעתי שמגייסים יהודים למחנות עבודה - גם אותי תפסו כמה פעמים הגרמנים והיכו אותי מכות רצח - החלטתי לברוח מהמקום. זושה החליטה לבוא איתי לאן שאלך. לא היה לנו כסף: חסכונותי היו 30 זלוטי בלבד, ואבי הוסיף לי עוד 20. אך זה לא היה מספיק. היינו חברי 'דרור', נוער חלוצי, מבוגרים ורציניים מכפר גילנו. ידעתי את הסכנות בדרכים ופחדתי לצרף אלי את זושה שהיתה אשה יפה וצעירה, פחדתי שלא אוכל להגן עליה. למרות שאהבתי אותה מאוד, אמרתי לה שניאלץ להיפרד.

ברתתי לרוסיה שם חייתי 7 שנים כשאני נע ונד בסיביר ומשרת ב"צבא האדום". את זושה לא שכחתי. התגעגעתי אליה מאוד, הרגשתי הרגשה של מועקה על שלא לקחתי ה והרבה פעמים כשישבתי לבדי על שפת הייתי בוכה מכאב וגעגועים".

אברהם חזר לפולין ב-1946. לוורשה היה מסוכן מדי לנסוע. הוא נסע לשצ'צ'ין, עיר נמל פולנית, והחל מחפש אחר משפחתו ואחר זושה. הוא חיפש ברשימות של הנותרים בחיים, פנה לועדי קהילות יהודיות ולא מצא אף אחד.

הקשר האחרון שהיה לו עם משפחתו היה כשהם חיו ב"גטו ורשה" והידיעה האחרונה עליהם היתה כי נלקחו למאידנק, מחנה ריכוז.

אברהם עזב את פולין, נסע לגרמניה ועשה תכניות לעלות ארצה בעזרת הג'וינט. אז גם נשא לאשה את לאה-מרים דויטשר. השניים הוברחו לצרפת, ושם נולד להם בנם הראשון חיים, שכיום הוא בן 43 ולו 7 ילדים, ולאחר שלוש שנים נולד הבן השני שחי היום בקיבוץ "מצובה".

ב-1949, מצא עצמו אברהם מאירקביץ' בארץ חדשה, עם שפה חדשה - ישראל! שנה חי עם משפחתו באוהל בפרדס חנה ומשם עברו לפתח תקוה. מאז הספיק לעבוד בפרדס, בשרברבות ובבנין.

כשיצא לפנסיה לפני כ-10 שנים נזכר שפעם אחז בידו עט וכתב הרבה. הוא החל לערוך רשימות, קנה מכונת כתיבה משומשת והתחיל להדפיס באידיש את הספר על זושה.

לאברהם עוד כתב יד גמור המחכה למימון כדי לצאת לאור, ועוד כמה במגירה.

"כתבתי על זושה כדי להחיות אותה מחדש. בספר היא מתנצרת ונישאת לגוי וכך ניצלת מהגרמנים. רק בשבועות אלה יצא הספר וכבר מצאתי שתי נשים הטוענות שהן זושה."

אברהם - איש פעיל ויוזם למרות גילו, עושה כל יום שעה יוגה וצעדה של 6 ק"מ, לומד תנ"ך וספרות יידיש.

"שלמה קריניוק, הפתח תקוואי, עתונאי לשעבר, התרשם מאוד מהספר, וכעת אני מחכה שהוא יתורגם לעברית!"

ומה על זושה?

"היום זה כבר לא כמו פעם. עם כתיבת הספר שיניתי את המציאות, זושה נותרה בחיים ואיני כואב עוד כפי שכאבתי בעבר!"

נ. ז. שאַרגעל, „לעבן“ א. מאירקעוויטש!

בוך: [illegible] און אַלץ

פאַני זאַשאַס ווידוי און דער מחבר

אויב מיר מאַכן נישט קיין טעות האָט די יונגע ליטעראַטור־וויסנשאַפט נאָך אַלץ נישט געגעבן קיין קאָנקרעטע תשובה אויף דער פראַגע: צי די עלטער באַשטימט די קוואַליטעט פון דער קינסטלערישער שאַפונג. און עס איז דאָך אַזוי וויל אָנגענומען, אַז בטבע קומען־אויף קונסט־טאַלאַנטן אין זייער פריִען עלטער. מיר האָבן אָבער שוין נישט איינמאָל זיך אָנגע־טראָפן אויף באַטײַטנדיקע ווערק וואָס זענען געשאַפן געוואָרן דורך מחברים אין אַ בכּבודיקן עלטער. עס זענען אויך פאַראַן פאַלן ווען אַ יונגער מחבר ווערט מיד, איז מפסיק זײַן שאַפן אַ געוויסע צײַט, און דערוואַכט ערשט שפּעטער, בעת זײַן עלטער איז שוין געגנוג קענטיק. האָט, זעט אויס, דערווײַל נאָך קיינער נישט געפּסקנט געזנוי און פּינקטלעך וועגן דעם ענין עלטער בעתן קינסטלערישן שאַפן.

נישט איין מאָל, אַז אַזאַ פאַל ווערט באַהאַנדלט, באַנוצט מען זיך מיטן באַרימטן זאָג פון אונדזער מוטער שׂרה: אחרי בלותי היתה לי עדנה. דאָס מיינט: נאָך דעם ווי כ׳בין שוין געוואָרן אײַנגעשרומפּן, אַלט, איז צו מיר צוריקגעקומען די צײַט...

איז זיך נישט צו וווּנדערן, וואָס דער מחבר פון אָט דעם אייגנאַרטיקן ווידוי, **אברהם מאירקעוויטש**, אַ מענטש אין פּענסיע־עלטער, אַ פאַרשקלאָפּ־טער צו טאָג־טאָגיקער אַרבעט, האָט זיך אַ באַווײַז געטון ווי אַ שרײַבער — ווי אַ שרײַבער מיט פּאַטענץ! — וואָס האָט אַרויסגעצויגן פון זײַנע שופלאָדנס און טעקעס מאַטעריאַל פאַר עטלעכע ביכער, און דערווײַל אַרויסגעגעבן אַ בוך פון 160 זײַטן א. נ. „דער ווידוי פון פאַני זאַשאַ“.

מיר געפינען דאָ אַ ריינעם, זאַפטיקן לשון, וואָס איז בכּוח צו דעקן [illegible] אין בלויז אין דער שילדערונג, און דערמעגלעכט אונדז, דורך דער קאַרעקטער נאַראַציע, צו לייענען דאָס בוך מיט אינטערעס און געשפּאַנט־קייט. מיר האָבן דאָ פאַר זיך אַ בוך מיט אַ האַלב־רעאַלן און האַלב־אויסגעדמיונטן סיפּור, וואָס אַז איר ווילט איז דאָס אַן אחד מן הרבימדיקע שואה־דערציילונג, און אַז איר ווילט איז עס לגמרי, לגמרי אַנדערש און באַשטייט אין אייגענעם זכות.

שילדערן ווי יעדער איינער פון די הונגעריקע וועלף, וואָס ווערט אויפ־געראָפן צו זײַן דער צעטיילער, ווי באַלד ער קומט צו צום טישל, דערזעט דאָס ברויט און דערזעט די אויגן־בליקן פון די עלעף — זאָגט ער זיך אָפּ פאַר פחד פון דעם „כּבוד“ צו זײַן דער צעטיילער...

ווילט זיך בפירוש ניט איבערטרײַבן. אָבער ווי אַ געניטער לייענער מיין איך און גלייב, אַז אברהם מאירקעוויטש האָט דאָ דערגרייכט אַ רײַפע שרײַבערישע דערגרייכונג, וואָס גיט אים אַן אַרײַנטריט־קאַרטע אין דער שרײַבערישער משפּחה.

דאָ ווערט דערציילט וועגן אַ יונג, שיין, ייִדיש־ייִדיש מיידל פֿון וואַרשע, וואָס איז געווען אין **אים** פֿאַרליבט, און **ער** — אין **איר** (די דערציילונג איז געשריבן אין ערשטן פּערזאָן און וויל אויסזען ווי אַ ביאָגראַפֿיע...). עס גייען דאָ דורך מאָמענטן פֿון ייִדישער יוגנט־ליבע אין יענער נאַיִווער, תּמימותדיקער, אידעאַליסטישער, כ׳וואָלט זאָגן: **מרחקים־ווײַטער** צײַט פֿון ערבֿ דער צווייטער וועלט־מלחמה און — נאַצישער אַרײַנמאַרש קיין פּוילן.

ווער ס׳האָט נאָר פֿיזישן כּוח לויפֿט־אַנטלויפֿט קיין מיזרח. לויפֿט ער אויך. נאָר זי לאָזט ער איבער. ער קאָן נישט, זאָגט ער איר און זיך, אין אַזאַ אומבאַקאַנטן לויף, בײַ אַזעלכע גרויליקע אומשטענדן נעמען אויף זיך די אחריות פֿאַר אַ יונג ייִדיש מיידל — קינד. בלײַבט זי אין פּוילן, ווערט פֿאַריתומט און פֿאַרפּלאָגט און לאָזט זיך ראַטעווען דורך אירע עלטערנס באַקאַנטע פּויערים. זיי ווערן איר נאָענט און זי — זיי. הייבט אָן זיך פֿירן אויף זייער שטייגער. שמדט זיך. האָט חתונה מיט איינעם פֿון זיי. ברענגט קינדער אויף דער וועלט וואָס ווייסן נישט איר סוד. און — עס ציט זי צוריק! זי בענקט נאָך איר אַלטן ייִדישן געליבטן; בענקט נאָכן אומגעקומענעם פֿאָלק — אירס און זײַנס.

אַז מיר לייענען זיך אַרײַן אין אָט דער דערציילונג דערזעען מיר באַשײַמפּערלעך אַז די טעמע איז נישט קיין נאָכגעמאַכטע, איבערגעחזרטע, באַנאַלע. זי איז אַנדערש. זי פֿאַרמאָגט אין זיך אַ באַזונדערע אַנדערשקייט, אַ יוצא־דופֿנדיקע. די רופֿט אָבער אַרויס ספֿקות. אפֿשר צוליבן ווילן פֿונעם מחבר אונדז צו ווײַזן, צו דערצײַלן אַ מין מעשׂה שהיה, אַן אויטענטישן פֿאַקט, וואָס נישט תּמיד געלינגט עס אים. איז דערפֿאַר אפֿשר קומט מאַירקעוויטש אָן צו דער עפּיסטאָלאַרער פֿאָרעם, און לאָזט דער העלדין דאָס אַלץ דערציילן אין אַ בריוו...

וועלן מיר זיך דאָ נישט אָפּשטעלן אַנאַליזירן, צי גאָר פּסקענען, צי איז דאָס אין די אויסגעטרעטענע וועגן פֿון דער דערצייל־קונסט, אָדער געהערט עס צו די אויסנעמלעכע פֿאַלן. וואָרעם אויך די פֿאָרעם פֿון בריוו איז אָנגענומען און לעגיטים אין דער בעלעטריסטיק. אונדז גייט אָבער אין דעם וואָס, ווי אונדז ווײַזט זיך אויס, ס׳איז מאַירקעוויטשן געלונגען אַרויסצוברענגען אַן עכט־אָריגינעלע דערציילונג, וואָס לייענט זיך, וואָס פֿאַרמאָגט דעם כּוח פֿון איבערצײַגונג, און איז געהאַלטן אין אַ הויכער טעמפּעראַטור, וואָס דאָס אַליין איז פֿון גרויס וויכטיקייט.

עס קומט אָבער אַרײַן אין אָט דעם 160 זײַטנדיקן בוך נאָך אַ דער־

ציילונג, שוין פֿון גאָר אַן אַנדערן שניט און כאַראַקטער, וואָס ווײַזט אונדז, אַז אונדזער מחבר איז נישט נאָר אַ גוטער דערציילער, נאָר אויך אַ גוטער באַטראַכטער, צוקוקער, זעער און פֿאַרשטייער פֿון מענטשלעכע איבערלעבונגען, פּחדים און רעאַגירונגען. אין אָט דער קורצער נאָוועלע „אַ טיילער פֿון ברויט״ דערגייט מאַירקעוויטש ביז צו פּסיכאָלאָגישער אַרײַנדרינגונג און געניטשאַפֿט.

וועגן וואָס דערציילט דאָ אונדז דער מחבר? —

„...די גאַנצע, כּמעט, לענג און ברייט פֿון דעם נישט־קליינעם, אָבער שיינעם לאַנד, אוקראַיִנע, ווי אויך אַ טייל פֿון דרום־מיזרח רוסלאַנד, צפֿונדיק פֿון דער באַקאַנטער שטאָט וואָראָניעזש ביז דער באַרימטער סטאַלינגראַד, זענען מיר דורכגעגאַנגען צו פֿוס״.

דאָ דערציילט ער פֿון אַ מיליטערישער גרופּע נאָך אַן אַקציע, וואָס איז געשיקט געוואָרן צון אַ געוויס אָרט זיך אָפּצורוען. זיי זענען געווען מיד און הונגעריק. דער געמיט־צושטאַנד זייערער איז אַ צעשטורעמטער, אויפֿגערעגטער, זיי פֿאָדערן **עסן**! קומט צו לויפֿן דער סטאַרשינאַ און באַפֿעלט אַז ביז וואָס־ווען זאָל מען דערווײַל אויסטיילן דאָס ברויט וואָס זיי האָבן שוין געקראָגן. און מיר ווערן מיטגעריסן מיט זייער אויפֿברויז, און נייגן אונדזער אויג און אויער צו דעם וואָס עס דערציילט דער דערציילער:

„יעדער כּיתּה פֿון 11 זעלנער באַקומט צוויי ברויט. צוויי קײַלעכדיקע גרויסע ברויטן. איין ברויט נעמט קודרעוויטש, דאָס צווייטע — איך. אַ טײַערן אוצר טראָג איך איצט אין מײַנע הענט. איך קוק אויף דעם „אוצר״ און מיר ציט אַזוי שטאַרק דעם אוצר אײַנצושלינגען, אַז עס מאַכט מיר אַ שטאַרקע סליניע אין מויל. איך טו אַ שנעלן קוק אויף מײַן שותּף, אויך ער, זע איך, לעקט די ליפּן — — — מיר קומען צו צו דער אַכסניה — — — איך האַלט דאָס ברויט אויף דער פֿלאַך פֿוןביידע הענט, ווי דאָס וואָלט געווען אַ קייזערלעכע קרוין. מיט אַמאָל, און שנעל, האָט זיך אַ הייב אויף געטון דער גאַנצער אָפּטייל און מאָדנע באַטראַכט, מיט אַ מין ווילדער נײַגעריקייט, דאָס וואָס מיר האָבן געבראַכט... מיט אַן אומגעהײַערער נערוועזקייט וואַרט מען אויף דער צעטיילונג. מ׳שטעלט שוין אַוועק אַ טישל נאָענט צום פֿענצטער, כּדי צו זען גענוי און פּינקטלעך דאָס צעשניידן די צוויי ברויטן אויף 11 טיילן...

אונדזער מחבר האָט דאָ גענומען אויף זיך אַ גרעסערן אויפֿגאַב: צו